
Ejnar Sten Hansen fortæller fra Vandel

Jeg vil præsentere mig selv, hvis der er nogen, som ikke kender mig. Jeg plejer at sige, at man flager to gange her i byen, den 5. maj og den dag jeg rejste. Jeg bor i Skærup nu. Jeg er født i 1948 og de første 25 år boede jeg i Vandel, så jeg kender lidt til byen. Mine forældre, Agnete og Harry Hansen, boede på Gl. Stationsvej. De er begge døde nu. Vi var fire børn, hvoraf jeg var den yngste. De andre siger, jeg er den mest forkælede. Der er to piger imellem, og så er der min storebror, Svend Åge Hansen. Han har Vandel Savværk, og min far arbejdede på Vandel Savværk, som ligger ved siden af Missionshuset, sammen med sin storebror, Ejnar, som jeg er opkaldt efter.

Her i Vandel har man altid øgenavne eller kælenavne, og nogle kalder mig Krigs-Ejnar eller Ejnar krigsmand, Gamse og Games, ES. Gamle Ejnar har også et par navne. Ham kaldte de Lille Je. Hans far var Marius Hansen, den gamle savværksejer, og han var gift med Mette. Så er familien vist sat på plads nogenlunde. Man sagde på Vandel Savværk – der blev ført et bramfrit sprog, selv om man boede ved siden af Missionshuset. Der smuttede af og til en skrubbudse – ”hos M. Hansen & Sønner, flere eder end bønner”.

Hvordan så husene ud dengang? Havde der været en børnehaveklasse eller en skoleklasse, jeg skulle holde foredrag for, ville jeg have sagt: ”Hør her, børn, nu skal jeg fortælle, hvordan det var i de gode gamle dage”. Men den hopper I ikke på, for jeg er kun en årsunge i forhold til mange af jer; men jeg kan så genopfriske jeres hukommelse lidt. Det hus, jeg husker fra min barndom, var et hus som var fuldstændig ribbet for de moderne ting, vi kender nu om dage: Fjernsyn, video, computere. Det var et hus med kakkelovne og med et komfur i køkkenet med messingstang om og to knager, hvor mor kunne hænge kakkelovnsringene. Der blev fyret med brænde, og der var en gruekedel, som jeg blev vasket i, hvis ikke det var en zinkbalje.

Der var ikke meget luksuriøst dengang, men vi syntes, det var et hyggeligt og rart barndomshjem, vi havde. Med hensyn til billeder på væggen var far lidt af en kunstmaler, så vi slap for at se på den gamle fisker. Så var der dasset med det berømte brune papir, som aldrig gik over, hvor det var perforeret. Der var en sjov historie engang, hvor min far sad derinde og tænkte dybt over verdenssituationen. Pludselig rullede min storebror en kæmpe kineser ind under åbningen, så jeg tror, Harry Hansen fór ud med aviser, telefonbøger og det hele. Jeg kan ikke huske, hvor mange gange min storebror løb rundt om huset, det gik vist temmelig stærkt.

Dengang brugte man krasse midler, når man skulle have børn til at sove, og jeg kan huske mor sagde: ”Hvis du ikke sover, lille Ejnar, så kommer Tove og tager dig.” Det lyder så troskyldigt. Tove kunne være naboens datter; men Tove var en dame på Vandel Flyveplads, som gerne ville have sin fars og mors gård. Hun kunne ikke vente på at skulle arve den, så derfor hjalp hun dem lidt på vej. Hun begyndte med at putte rottegift i sin mors havregrød – det fandt de ikke ud af, men så skød hun sin far i ryggen med et jagtgevær tre år senere. Men da han var skudt i ryggen, og hun bildte politiet ind, at det var et vådeskud, så gik den ikke længere for Tove. Hende blev jeg truet med, hvis jeg ikke ville lægge mig til at sove, og hvis hun ikke kom, så kom kællingemorderen, han var lige så slem.

Vandel by lignede til dels sig selv, som den gør i dag; jeg synes, den var pænere dengang, der var vejtræer langs siderne. De blev fældet, fordi nogle fjolser kørte ind i dem hele tiden. De blev savet op til vejafmærkningspæle hos min bedstefar, han bandede over de søm, som tyskerne havde slået i. Byen var dengang domineret af jernbanen, som gik fra Vejle til Grindsted; men blev kaldt Vandelgrisen, fordi den først blev forlænget fra Vandel til Grindsted i 1914. Jeg kan som lille dreng huske den røde skinnebus. En gang imellem kom det gamle damplokomotiv, der hed Jacob, og det tøffede rundt særligt om vinteren med sort røg, det var meget idyllisk. Stationsforstanderen kørte det med jernhård hånd, når han sagde de lukkede kl. 15, så var det ikke et minut over, det var kl. 15. Der var ingen smalle steder. Jernbanearbejderne var altid sorte i hovedet. Jeg var altid bange for, de skulle kidnappe min mor; men det gjorde de ikke. Der var branddam i byen, og jeg kan huske, at der fra Vejle Bank kom en bankbus, inden de fik filialer. Jeg kom op med en sparebøsse, og der sad en mand i hvid skjorte og slips: Og hvad vil du så, lille ven? Jeg vil gerne aflevere mine sparepenge. Hvad hedder du? Jeg hedder Ejnar Sten Hansen; men mine søstre kalder mig for Fætter Guf, fordi jeg spiser så meget. Jamen, det er i orden, Fætter Guf, du smider bare småskillingerne her.

Der var et væld af butikker i Vandel som i alle byer dengang. Jeg har skrevet dem op. Jeg kan huske: Brugsen handlede med BP, købmanden handlede med Esso, kroen handlede med Gulf, og så var der nogen, som handlede med Shell. Tatol og slagteren havde nogle rasende pæne piger, dem drømmer jeg somme tider om endnu. Der var bageren, gartneren, cykelhandleren, manufakturhandleren, to barberer – en gammel og en ny. Den gamle smækkede lussinger, hvis man ikke sad ordentlig i stolen. Der var karetmager, brødudsalg, ishus og en mælkeemand, der kom med en hestetrukken mælkevogn med en ding dong klokke. Der var to nordbakker, den ene hed Jacob og den anden hed Claus, og jeg skulle altid ud og give dem rugbrød og noget franskbrød, når han var der. Der var tømrere, murere, malere, smede, elektrikere, mekanikere, og så var der læge Thomsen. Han var et kapitel helt for sig selv, han var meget kontant og barsk. Da jeg blev lidt ældre, var jeg oppe at slås med en anden dreng, det lykkedes ham at knuse min næse; men de slæbte mig op til læge Thomsen, de andre drenge, og ringede på: ”I behøver fanden gale mig ikke ringe på som vilde køtere,” sagde han. Så fik han øje på mig: ”Hvad er der i vejen, lille Ejnar, har en bryggerihest sparket dig i hovedet? Du skal ind på Mariehospitalet.”

Der var tre vognmænd og to store gårde i Vandel. Nissen, som for øvrigt lige har solgt, og Ebbesen. Nu skal vi ikke tale ondt om de døde; men jeg kan huske, der var en ting, som gjorde stort indtryk på mig som lille dreng. Ebbesen og Nissen var meget store gårde. Herremænd var de store gårde med forkarl og bagkarl og folk og høst og selvbinder og mejetærsker. En aften stod der tre fyre uden for Ebbesens gård, og den ene havde været derinde, han kom ud og han var vred. De havde arbejdet i høsten, og de skulle have nogle penge, han havde åbenbart været deroppe flere gange. Så kom han ud og sagde til de andre: ”Vi skal komme tilbage en anden dag, han havde ingen penge i dag. Det sagde han også sidste gang og forrige gang.” De var vrede og diskuterede, om de skulle gå derind igen. Jeg kan ikke huske, om de gik derind igen; men jeg kan huske, at det kan da ikke passe, at sådan en stor gårdmand ikke har penge til at betale sine folk med. Det havde han altså ikke lige den dag.

I 1950'erne var jeg opvokset i den kolde krig; men den mærkede vi ikke meget til, den sagde ikke os drenge noget, der var godt nok noget snak om Ungarn. Jeg vil hellere sige, vi voksede op i skyggen af Anden Verdenskrig. Vandel havde fået et blakket ry på grund af flyvepladsen, tyskere, flybisser, osv.. Min bedstefar fortalte, at byen var okkuperet af tyskere, og folk blev kørt ud for at købe deres egne huse tilbage. Min bedstefar var kommet til Vejle til en sagfører, som stod for dette, og han sagde: ”Goddag, mit navn er Marius Hansen, det drejer sig om Vandel Savværk. Jeg vil

---

gerne købe det tilbage.” Sagføreren sagde: ”Uha, er De fra Vandel. Dem skal man vist passe på.” Min bedstefar blev vred, gik hen og tog ham i overarmen, indtil han kunne mærke neglen røre hans knogle, og så sagde han: ”Ja, men vores penge vil du fandeme gerne have, din lille ...”

Senere, da jeg arbejdede som tømrer hos min storebror, kom vi ned til en gård i Bindeballe, én der hedder Bundløs. Der boede Marius, og vi skulle lægge tag på, og han sagde: ”Nå, I er fra Vandel.” Ja, det var vi da. ”Det skal I ikke være stolte af.” Nå, hvad nu? ”Er I ikke klar over, hvad de sagde om Vandel i Bindeballe efter Anden Verdenskrig?” Nej, det vidste vi ikke. ”Der gik et rim: Vandel by har fået en skramme. Den bliver aldrig mere den samme. Dyrt den har betalt for sit slette landery.”

Tyskerne havde malet husnumre på alle husene. Der var tre store sorte tal, 435, det var malet med asfalmaling, der næsten ikke var til at tage af. Folk sleb med mejsel og hammer og stålbørster og sandpapir. De var sejlivede. Men for os drenge var det et eldorado, tyskerne havde efterladt en masse, og selv dengang jeg var barn, fandt vi noget på loftet, og der lå hjelme i vejgrøfter. Der var store bunkere, som vi legede i, og der var bælgmørkt. Vi legede ”kys, kat og nap”, og det gik ud på – det var meget spændende – at pigerne først skulle gå derned, så skulle drengene komme ned i bælgmørke. Det var forbudt at tage lommelygte med, man skulle føle sig frem. Pigerne var ikke så store dengang, de havde store strikkede trøjer på, anatomien afslørede ikke noget umiddelbart; men så skulle man give dem ”kys, kat eller nap”, og det gik vældig godt, indtil to drenge kom til at kysse hinanden, så blev der et frygteligt spektakel. Vi var lige ved at komme op at slås.

Kommandanten på Vandel Flyveplads hed Ritmester von Zeilau, og han var et kapitel helt for sig selv. Men jeg kan fortælle nogle anekdoter. Jeg har læst en bog om ham for nylig, og der stod, at inden han blev kommandant på Vandel Flyveplads, havde han deltaget i en større officersfest i en by på tredje sal, og ritmester Zeilau var ikke ligefrem afholdsmand. På de vestindiske øer havde han lært at drikke rom, og det havde han måske også gjort den aften sammen med de andre officerer, og på et tidspunkt om aftenen blev han meget overstadig, sprang op i vindueskarmen, slog ruden op og stod og tisede ned på fortovet. Der kom nogle tilfældigt forbigående, og de ytrede deres mishag i høje vendinger. Det var frygteligt. Så vendte Zeilau sig om til de andre officerer: ”Hvad fanden, der er nogen som snakker nede i bunden af potten!” En anden gang var han kommet til Vejle og var også blevet noget fuld og havde nedgjort militæret og politiet. Han gik op på Vejle Politistation og sagde: ”Mit navn er ritmester von Zeilau, kommandant på Vandel Flyveplads. Jeg er blevet indisponeret og vil gerne have, der er et par betjente, der kører mig hjem, én til at køre mig og så skal jeg have min bil med hjem.” Det var helt i orden, de kom derud, og Zeilau sagde til de to betjente: ”Det var flinkt gjort, drenge, jeg syntes lige, I skal komme med op og få et enkelt glas af min fine vestindiske rom.” Nej, de var i tjeneste. ”Et enkelt glas tager I ingen skade af.” To timer efter blev der ringet til Vejle Politistation: Kan I ikke sende to nye betjente og en vogn.

Jeg kan huske om søndagen, når min mor og far skulle høre Giro 413, ”Der sidder en vovse i mit vindue”, ”Regnvejrs på Solitudevej”. De var ikke religiøse; men de mente ikke, jeg tog skade af at komme på Vandel Missionshus til søndagsskole, hvor vi havde et lille hæfte, vi fik en gylden stjerne i. Vi kunne få selvlysende engle, vi kunne betale en negerdreng, der nikkede, og det gik ubeskåret til Sudan-hjælpen. Det var godt. Vi hørte om den almægtige Herre og Jesus med hans azurblå, milde øjne, hvor god, kærlig og hvor rar han var. Jeg sad og kiggede på missionsdrene og blev lidt misundelig på dem, fordi de så så hellige og så fromme og rare ud med midterskilning og blå øjne og tænkte, at den dag regnskabet kommer, da står de før mig. Det var også ærgerligt, at far og mor ikke er missionske; men det kan være jeg kommer med alligevel. Der var

---

også frikvarter. Vi løb ud, og de store missionsdrengene fik øje på et pindsvin. Det greb de og kylede alt, hvad de kunne op af taget, og det rullede ned igen, de tog det igen og kastede det op. Der tænkte jeg, selv om jeg kun var en lille dreng: Sådanne nogle forbandede hyklere. Her sidder de med deres vandkæmmede hår og deres vandblå øjne og ser så fromme ud og lærer om barmhjertighed, og så går de direkte ud og mishandler et stakkels umælende dyr. De har ikke lært noget, og den dag regnskabets time kommer, tror jeg nok, de står bag ved mig.

Så er der Vandel Ungdomsskole, her har jeg også gode barndoms minder. I gamle dage inden elevfløjen blev bygget, var der en gårdlænge; men den var forladt. Alle staldvinduer var der, forstanderen hed Thorkild Puggård. Han havde 3 drenge, hvoraf jeg legede med de to ældste, og en dag jeg var oppe og lege med Niels Jørgen og Knud Åge, sagde Niels Jørgen: Den gamle gård skal alligevel ikke bruges til noget, den skal rykkes ned. Skal vi ikke holde lidt sjov? Vi tager en zinkbalje og fylder med æbler fra haven, så må vi gerne knalde vinduer, de skal alligevel rykkes ned. Det lyder godt, det er alle tiders drengedrøm at få lov til at smadre vinduer. Det gik lystigt, og vi smadrede vinduer; men lige pludseligt stod Thorkild der. Han var ellers flink og rar; men han så ikke venlig ud, han så temmelig mørk ud, og han sagde: "Niels Jørgen, kom herhen!" Niels Jørgen fik en knaldende lussing. Det plejede Thorkild ellers ikke gøre. Så fik han øje på mig og sagde: "Lille Ejnar, du kan også komme herhen!" Jeg kunne se, det ikke var opportunt for mig at komme derhen; men jeg syntes også, jeg ville finde på en undskyldning for ikke at gøre det, så jeg sagde: "Jeg kommer lige i tanker om, jeg skal hjem og spise, og det skal være nu!" Så løb jeg og vendte mig om og sagde: "Vi skal have bøffer."

Min far underviste også i træsløjd på Ungdomsskolen, så jeg kom her meget. Min mor gjorde rent på skolen, og dengang drenge og piger fik lov til at komme på hinandens gange, begyndte de med at skrive "I love Elvis" osv., det stod med speedmarker og blyant overalt. Så sagde den anden rengøringsdame til min mor: "Hvad er det for nogle love, de skriver om, jeg kender ikke de love?" Min mor sagde: "Jeg tror nok, det er kærlighedens love." Hun havde en søn, der hed Vagn, som senere er blevet noget ret stort inden for SAS. En dag var min far oppe og lave noget og ville snakke med ham og siger: "Nå, Vagn, er du begyndt at have engelsk i skolen?" "Ja," sagde Vagn. "Så kender du My Bonnie is over the Ocean." Den kendte Vagn ikke, "men jeg kender Barbara Ann med The Beach Boys."

Jeg kunne godt lide Jens Vejmand, for jeg blandede ham sammen med Jens Vejmand i sangen, jeg syntes det var synd, så han måtte være i familie med ham. En dag, jeg var på værkstedet, havde Jens Vejmand lånt en blæselampe, som min far skulle hente hos ham, og jeg siger til far: "Må jeg komme med?" Det var i orden, og vi begyndte at gå derhen. Da vi var nået halvvejs sagde jeg til min far: "Jeg kan godt lide Jens Vejmand." "Nå!" "Jeg siger, du har sagt, han er en lille overlegen blæserørv." "Det gør du ikke." "Jo, jeg siger det." Så tog han min arm, snurrede den rundt, og vi begyndte at gå tilbage, og jeg sagde: "Nej, det var noget, jeg bildte dig ind, det kunne jeg ikke drømme om." Vi vendte om igen, og vi kom hen til vejmanden, op ad trappen og hans pegefingertip var 10 cm. fra ringeklokken, så sagde jeg: "Jeg siger det!" Så blev han vild den gamle. "Sagde du det så?" lød det fra salen. Nej, for jeg kom ikke med derhen, han kylede mig ind i køkkenet til min bedstemor, og jeg blev truet med lås og lænker.

Jeg var også med til sport, det var ikke mit store nummer; men jeg var engang med til at spille mod Vorbasse. Jeg havde ikke råd til fodboldstøvler; men havde lånt nogle skistøvler. Om det var derfor vi tabte 37-0 vil jeg lade være usagt.

Vi legede en frygteligt masse lege, et par andre drenge og jeg havde fundet en lille tysk bunker, en skyttestilling, som var halvvejs fyldt med jord. Den gravede vi ud og fik jorden slæbt op i ølkasser og fik slæbt borde og stole derved, en primus, petroleumslamper, og så sagde min kammerat: "Nå, Ejnar, dette er en hemmelig klub, du må finde på et meget hemmeligt navn." Det skulle være rigtig mystisk, han sad og kiggede på mig i lampens skær, og jeg sagde: "Klubben skal hedde DKUB." De gentog efter mig og sagde: "Hvad fanden betyder DKUB?" Jeg sad og kiggede – er der nogen som lytter – og sagde: "Den kinesiske undergrundsbevægelse!" Det var det mest mystiske jeg kunne finde på.

*"Først i 1960'erne var vi en flok drenge, der - som alle andre drenge før computeren blev opfundet - elskede at lege cowboys og indianere eller tyskere mod englenderne osv. På området, hvor banen (Vandelgrisen) havde gået, kunne vi rigtig boltre os med huler og hytter – lejrbrødder hvor vi stegte kartofler og bagte snobrød – kun fantasien satte grænser. Jeg havde læst en bog af den engelske forfatter P.C.Wren, der hed "Den Sorte Kokarde". Den handlede om den franske fremmedlegion og et mystisk ørkenfort med navnet "ZINDERNEUF", og det skulle vi så selvfølgelig lege. Derfor den franske Tricolore på billedet, som er taget omkring 1962-63 af Gunnar Hansen (nu mekaniker i Vandel, søn af Anton Hansen Skrædder). Fra venstre ses Jens Peter Buhl (cykelhandleren Alfred Buhl's søn), Ejnar Sten Hansen (søn af tømrer Harry Hansen), Peter Jensen (søn af elektriker Anders Jensen), Jens Mortensen (søn af frisør Gunner Mortensen), Hasse Platz (søn af Gudrun Platz). Vi havde en herlig tid sammen, og når vi ses som voksne, går samtalen tit tilbage til de ubekymrede tider på Fort Zinderneuf." Ejnar Sten Hansen, november 2006.
Foto: Privateje*

Gengivet fra:

Folk fortæller: "Herfra min verden går..."
Om liv og identitet i Egtveds Sogne og Storkommune 1930-2000.
Udgivet 2001
Redigeret af Mogens Bach, Thorkild Brunsborg og Kirsten Rykind Eriksen